

2 P R A E F A T I O.

nostro Angelico, cuius Doctrinam Angelicam, ipsum Verbum Incarnatum ter approbavit, his verbis quæ facile omnium hominum, ac beatarum mentium commendationem & approbationem superant: BENE SCRIPSISTI DE M E · T H O M A , quæ tribus diversis vicibus, sub crucifixi specie, ad ipsum direxit.

TRACTA

3 T R A C T A T U S . I.

D E V E R B I D I V I N I I N C A R N A T I O N E .

IN CARNATIONIS nomine significatur unio humanitatis & divinitatis in una Christi persona: licet enim humanitas ex carne componatur & spiritu, non incongrue tamen, nomine carnis, assumptio humanitatis ad Verbum exprimitur. Primo, quia nomine carnis, totus homo significari solet in Scriptura, accepta parte pro toto, ut Genel. 6. *Omnis caro corrupera viam suam*, id est omnis homo pravis & corruptis erat moribus. Secundo ad ostendendam veritatem Incarnationis contra Manichæos, negantes Verbum Divinum carnem assumpisse. Tertio ad demonstrandam charitatem Dei erga homines, qui adeò se humiliavit & exinanivit, ut tam vilem & abjectam carnis naturam, ad illos redimendos, assumpserit.

tum. Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Reginas, ait illud esse, *enigma sacratissimum, quod nulla potest mens creata intelligere*. Demum Gregorius supra relatus, dicit illud esse *secretum ineffabile, quod ipsos etiam volvunt cœli* (id est Angelos) latet. Unde egregie Bernardus: *In splendoribus sanctorum ante Luciferum genitus Sol aternitatis in umbra & caligine natus est ex sinu obumbrata à Spiritu Sancto Mariæ*. Sola ergo fidei cœcitas illum videt, sola ejus caligo illum percipit, & ut de Deo loquitur Dionysius, sola negatio illum manifestat.

3. Ratio etiā suffragatur, cum enim Incarnationis mysterium sit maxime supernaturale in substantia, adeoque infinitè supereminat omni naturæ debito, & exigentia causalium naturalium, nullū datur ens naturaliter cognoscibile, quod tanquam causa, effectus, aut signum, in ejus notitiamducere possit.

4. Objicies primò contra primam partem conclusionis: Licet substantia divina sit infinita, & eminenter contineat omnem perfectionem substantiae creatæ, non potest tamen terminare natum humanum: Ergo mysterium incarnationis impossibile est. Consequentia patet, Antecedens probatur: Tum quia inter terminum & rem terminabile debet esse aliqua proporcio: At nulla proportio esse potest inter naturam humanam, & divinam substantiam, cum infinitè distent, & finiti ad infinitum nulla sit proportio: Ergo licet substantia divina sit infinita, tamen humanam naturam terminare nequit. Tum etiam, quia essentia divina continet eminenter omnem perfectionem humanitatis, animæ, intellectus, & luminis gloriae, nec tamen propterea potest vices harum rerum supplere.

5. Respondeo, negando Antecedens, & ad primam eius probationem dico, quod licet finiti ad infinitum nulla sit proportio arithmeticæ, bene tamen geometricæ, ad hanc enim sufficit quod finitum sit perfectibile per infinitum. Ad secundam, concessò Antecedente, nego Consequentiam & patitatem; nam omnia illa quæ ibi recensentur, involvunt imperfectionem potentialitatis, vel informationis, in suo conceptu, à qua non possunt absolviri nec praescindiri: scilicet verò gerere vices substantiae creatæ, illa enim vel habet rationem puri termini, vel si sit aliquo modo forma, non est forma physica, quæ cùm sit essentialiter pars, est aliquid incompletum, ac dependens à toto composto, & ab alia comparte; sed metaphysica, quæ non se habet propriè per modum partis, sed per modum actus & constitutivi.

6. Objicies secundo: Implicat Deum intrinsecè mutari, cùm immutabilitas sit unum ex præcipuis naturæ divinæ attributis: Sed per Incarnationem intrinsecè mutaretur: Ergo Deum incarnari impossibile est. Major pater, Minor probatur. Mutari est aliter se habere intrinsecè nunc quam prius: At si Deus incarnaretur, aliter se haberet intrinsecè ac prius, nam fieret intrinsecè homo, cùm antea intrinsecè homo non esset: Ergo mutaretur intrinsecè.

7. Religisti variis solutionibus, quas in Clypeo nostro reculimus, & confutavimus, Respondeo, negando Minorem, & ad ejus probationem, distinguo Ma-

Pars III.

A 2 jorem:

TRACTATUS PRIMUS.

4 jorem: mutari est aliter se habere nunc quam prius, recipiendo in se aliquid distinctum, ratione potentiae passiva & receptiva, concedo Majorem. Terminando solum aliquam naturam, nego Majorem: cum enim mutatio sit actus existentis in potentia, prout in potentia ut aliud mutetur intrinsecè requiritur quod intrinsecè recipiat terminum mutatione productum. Unde licet Deus factus fuerit intrinsecè homo per incarnationem, quod ante incarnationem non erat; quia tamen non fuit factus homo, recipiendo in se humanitatem, ratione potentiae passiva, sed illam terminando, absque ulla potentialitate, non fuit mutatus per incarnationem.

8. Dices, si per impossibile persona Angeli humanæ naturæ uniretur, mutaretur intrinsecè, & tamen illam in se non reciperet, sed duntaxat terminaret: Ergo quod per incarnationem Deus sit homo, non recipiendo in se humanitatem, sed illam terminando, non tollit quominus per incarnationem intrinsecè mutetur.

9. Sed nego consequentiam, & paritatem, duplex enim potest assignari ratio discriminis. Prima est, quia personalitas creata, cum sit entitas quædam incompleta & modalis, ex unione ad naturam quam terminat, completur & perficitur; secus vero personalitas divina, cum sit perfectissima & completestissima. Altera est, quia subsistens creata, non solum terminat naturam, sed etiam in illa recipitur; forma vero mutatur receptione sui in subiecto; Verbum autem Divinum, nec recipit humanitatem, nec recipitur in illa, sed est purus terminus illius, & idcirco non mutatur per incarnationem.

10. Objicies tertio, contra secundam partem conclusionis in qua diximus possibiliter incarnationis non posse cognosci lumine naturali: Possum solvi & de facto solvuntur à Theologis omnia argumenta infideliū contra possibiliterem incarnationis: Ergo solo lumine naturali cognosci potest, illam nullam involvere contradictionem, subinde que eam esse possibilem.

11. Respondeo argumenta infideliū contra possibiliterem incarnationis, posse solvi à Theologis evidenter negati, non tamen evidenter positivi: Hoc est, quanvis cognoscamus, saltem p̄tāsupposita fide, argumenta infideliū contra possibiliterem hujus mysterii, non esse demonstrativa, ex nullo tamen principio naturaliter cognito, possumus eorum falsitatem demonstrare.

12. Objicies quartο, Possumus scientia purè naturali cognoscere naturam creatam esse realiter distinctam, in p̄tā priorem propria personalitate, atque adeò nullam esse implicatiā quod ab ea per absolutionē Dei potentiā separetur, & cōsequenter divinā subsistētiā terminetur: Ergo solo lumine naturali cognosci potest, mysteriū incarnationis esse possibile.

13. Sed nego consequentiam, ex eo enim quod natura creata sit realiter distincta à propria personalitate, illaque prior, solum potest inferri, eam per potentiam Dei absolutam, ab hac vel illa determinatè propria personalitate separabilem esse, non tamen illam absque omni propria personalitate posse subsistere: Sicut licet materia prima, ob distinctionē quam habet à forma, possit de absoluta potentia, absque hac vel illa forma determinatè existere, non tamen absq; omni, ut docet nostri Thomistē in physica.

14. Ex his colligitur, nec Deum, ut authorem naturæ, cognoscere evidenter mysterium incarnationis; siquidem Deus non dicitur author naturæ vel gratiæ, & gloriæ, in infinitum supererit extensivè autem, cum non solum ad hominem, sed etiam ad omnes universi creaturas, in homine veluti in epilogi contentas, quodammodo se extendat, ut infra magis declarabimus.

17. Dico secundο, incarnationem esse convenientem,

tem,

§ II, Incarnationis convenientia.

15. Dico primò, incarnationem convenientissimam esse Deo.

Probatur duplice ratione D. Thom, h̄c qu. 1. art. 1. Prima quæ habetur in argumēto *Sed contra*, sic potest proponi: Maxime Deo consentaneum est, ut scip̄sun, suaque attributa, per opera externa manifestetur: Sed per incarnationem clarissimè manifestantur attributa divina: Ergo illa Deo convenientissima est. Major patet, Minor vero suadetur, discurrendo per singula attributa, quæ ad quinque præcipua reducuntur, nempe ad omnipotentiam, sapientiam, bonitatem, justitiam, & misericordiam. In primis ergo in mysterio incarnationis maximè eluet divina potentia, cum incarnatione sit operum Dei ad extra maximū & prestantissimum, quo videlicet extrema summè distantia, Deus & homo, conjunguntur, & tanto ac tam mirabiliter feedere natura divina & humana copulantur, ut nec inferiore consumat glorificatio, neque superiore diminuat assumptio, ut loquitur Leo Papa serm. 1. de nativit. In ea etiam splendor mīrum in modum divina sapientia, utpote quæ medium omnium aptissimum excogitavit ad conciliandum inter se divinam justitiam & misericordiam, & ad temperandū divinitatis suæ splendorem, per opacitatem & obscuritatem nostræ naturæ, ut ex hoc mirabiliter temperamentu, præclarissimum omnium virtutum speculum nobis exhiberet, ut in Clypeo nostro fusè expendimus. Quantum ad bonitatem divinam, ita in incarnatione cluet, ut Paulus ad Titum 3. de hoc mysterio loquens, dicat: *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris nostri Dei.* Quibus verbis significare videtur, tunc primum apparuisse benignitatem Dei, cum incarnatus est, non quod antea in creatione mundi non apparueret, sed quia multò magis in incarnatione quam in creatione resplenduit. Unde ipse Christus ex hoc solo mysterio videretur commendare charitatem Dei erga homines Joan. 3. dicens: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret!* Demum in incarnatione maximè effulgent Dei justitia & misericordia: justitia quidem, cum per eam Christus dignam & rigorosam Patri pro delictis hominum exhibuerit satisfactionem, quæ à nullo puro homine exhiberi poterat, ut infra patet. Misericordia vero, cum per eam hominem lapsum sublevaverit, & malis ac miseriis nostris compassus fuerit, ut meritò de Christi humanitate dici possit quod de se apud Virgilium Regina Dido dicebat: *Non ignara mali, misericors succurrere disco*, ut fusè expeditus in Tractatu de voluntate Dei, cum egimus de attributo misericordiæ Dei.

16. Secunda ratio quam habet S. Doctor in corpore eiusdem articuli, sub hac forma proponitur: De ratione summi boni est se summo ac perfectissimo modo communicare, cum bonum, teste Dionysio, sit sui diffusum: Sed Deus per incarnationem se summo ac perfectissimo modo communicat: Ergo illa est convenientis Deo. Major patet, Minor vero suadetur ex eo quod in mysterio incarnationis facta sit communicatio omnium maxima, tam intensivè, quam extensivè: intensivè quidem, cum illud quod naturæ assumpta communicatum fuit, nempe subsistentia increata Verbi Divini, sit infinita dignitatis & perfectionis, bonaque omnia ac dona ordinis naturæ, gratia, & gloria, in infinitum supererit extensivè autem, cum non solum ad hominem, sed etiam ad omnes universi creaturas, in homine veluti in epilogi contentas, quodammodo se extendat, ut infra magis declarabimus.

18. Dico tertio, incarnationis mysterium esse conveniens toti universo. Hæc conclusio patet ex supra dictis, cum enim in natura humana omnes res creatæ quodammodo contineantur, eo ipso quod Verbum Divinum eam assumpsit, omnes alias universi creaturas sibi copulavit, & ad divinam celitudinem & existentiam quodammodo evexit, subindeque totum mundum mirum in modum nobilitavit & decoravit,

DE INCARNATIONE.

5

& ut ita loquar, deificavit: Unde Joan. 3. Incarnatio dicitur facta, non solum ex amore hominis, sed etiā ex dilectione totius mundi: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret!* Et ad Ephes. 1. omnia in Christo esse instaurata dicitur, propter novam scilicet dignitatem & excellentiam, omnibus creaturis in homine ut in epilogi totius universi collectis, ex unione hypostatica collatam.

19. Dico quartο, convenientius fuit Filium Dei incarnationi, quam Patrem, vel Spiritum Sanctum.

Probatur tribus rationibus seu congruentiis. Prima est, sicut homo per Verbum, ut per suum divinum exemplar, conditus fuit, ita decuit per Verbum hominem lapsum reparari: per eandem enim ideam artifex opus producit, & collapsum reparat. Secunda: incarnatione facta est ad constituendos homines filios Dei adoptivos, quod convenienter fit per Filium Dei naturalem. Tertia: Homo peccavit per inordinatum appetitum scientiæ: Ergo convenientius reparatur per Verbum, quod est vera Dei sapientia.

20. Dico quintο, convenientius fuit assumi à Verbo naturam humanam, quam Angelicam.

Probatur etiam triplici congruentia. Prima sumitur ex infirmitate naturæ humanæ, quæ debuit divinam provocare misericordiam. Quam rationem insinuat D. Gregor. lib. 4. moral. cap. 9. his verbis: *Duas ad intelligentem creaturam Deus fecerat, angelicam videlicet & humanam: utramque vero superbia perfringit, sed una tegmen carnis habitazlia vero nihil infirmum de carne gestavit: misericors ergo Creator eam debuit redire, quæ in perpetratione culpe, ex infirmitate aliquid conslat habuisse.* Secunda: Ruina Angelorum potuit reparari per homines, sublevando homines ad eorum sedes, quæ veluti vacue manserunt; hominis vero lapsus non potuit suppliri, substituendo aliam naturam, loco humanae, cum aliae naturæ pure corporeæ & humanae inferiori, beatitudinis capaces non sint. Tertia: Omnes Angeli propriæ, homines vero, exceptis primis, aliena peccarunt voluntate, nempe primi parentis, vicè omnium gerentis: congruentius autem fuit, ut qui aliena voluntate peccarunt, aliena etiam voluntate redimerentur, quam qui propriæ, cum minus sint excusabiles. Addo quod, assumpto homine, totum nobilitatur, & quasi deificatur universum, ut supra declaravimus: Si autem Verbum Divinum assumpsisset naturam Angelicam, talis unio & communio ad creaturas pure corporeas, subindeque ad totum universum, non se extendisset: Ergo ad complementum universi, & majorem divinæ bonitatis diffusionem, convenientius fuit, naturam humanam à Verbo assumi, quam Angelicam.

21. Dico sextο, convenientius fuit incarnatione, ratione temporis quo executioni mandata est.

Probatur: Non fuit convenientis incarnationem fieri ab initio mundi, & statim post lapsum Adæ: tum quia eum homo peccaverit ex superbia, antequam liberaretur a peccato, debuit humiliatus recognoscere suam infirmitatem, & indigentiam medici & liberatoris, ipsumque desiderare & postulare, quod non ita commodè factum fuisset, si statim à principio post peccatum venisset Christus. Tum etiam, quia ad incarnationi Verbi dignitatem pertinebat, ut antequam carnem assumeret, longa Prophetae ac Patriarcharum serie prenuntiaretur, ut sic expectaretur ardenter, & exciperetur amantiū. Non fuit etiam convenientis, executionem hujus mysterij, usque ad mundi finem differri, tum quia paucis illa tunc profuisset; tum etiam, quia non decuit tunc Verbum incarnationi, quando mores hominum essent omnino corrupti, fides ejus prorsus amissa, & spes de eodem quasi desperata, quod contigisset, si usque ad finem mundi venire distulisset. Debuit ergo Christus venire A 3 re